

Alvar Aalto -mitali 2024, palkintolautakunnan lausunto

Mitalin tuomaristo eli jury kokoontui Alvar Aallon studiolla, jonka rauhallisesti kaareutuvan ikkunanauhan kautta avautui näkymä lumen peittämään puutarhaan ja amfiteatteriin. Työskentelypäiviemme aikana saimme omakohtaisesti kokea, kuinka kauniisti Aallon tilat elävät vuorokauden rytmissä ja muuttavat tunnelmaansa viistosti paistavan talviauringon jatkuvasti vaihtuvassa valossa.

Olimme saapuneet valitsemaan vuoden 2024 Alvar Aalto -mitalista. Alustavissa keskusteluissa pohdimme muun muassa, mitä mitalin saajan tulisi viestiä työllään ja millaisen viestin oma valintamme välittäisi arkkitehtikunnalle sekä laajemmin myös suurelle yleisölle. Yhteisestä sopimuksesta päätimme etsiä ja palkita ehdokkaiden joukosta arkkitehdin, joka arvostaa rakennustaidetta, luontoa sekä käsin tekemisen ja työstämisen taitoja ja joka samalla rakentaa paikallisidentiteettiä, ja näin yhdistää töissään johdonmukaisuutta ja vaihtelevaisuutta – arkkitehdin, jonka työssä kiteytyy inhimillinen lämpö.

Jurylle oli niin ikään tärkeää palkita sellainen arkkitehti, joka työssään on tukenut käytännön rakentamisen eri tapoja, osannut arvostaa arkkitehtisuunnittelun yhdessä tekemisen luonnetta ja luoda jatkuvasti uutta, ja joka on samalla tuonut alan kulttuuriin aivan oman merkityksellisen panoksensa.

Tänä päivänä media ja sosiaalinen media painottavat vahvasti ennen kaikkea kaksiulotteisen kuvan mahtia. Juuri siitä syystä jury katsoikin tärkeäksi, että Alvar Aalto -mitalin yhteydessä tunnustetaan arkkitehtuurin keskeinen merkitys nimenomaan todellisina rakennuksina ja tiloina, jotka voidaan kokea sekä fyysisesti että myös vahvan emotion kautta. Tärkeänä pidettiin sitä, että mitalistin töiden tulisi yllättää ja ilahduttaa sekä osoittaa mestarillista valon hallintaa, sillä juuri valoahan Aaltokin käsitteli erityisen lumoavalla tavalla.

Jury päätti myöntää järjestyksessään viidennentoista Alvar Aalto -mitalin **Marie-José Van Heelle** tunnustuksena tuotannosta, joka kattaa laajan skaalan projekteja yksityistaloista julkisiin tiloihin ja kulttuurirakennuksiin ja jossa kuvastuu aina yhtä herkkä, kontekstitietoinen ja taidokasta käsityötä korostava lähestymistapa ja kokonaisote. Hänen arkkitehtuurinsa juurtuu kontekstiinsa ja ympäröivään maisemaan; työt eivät ainoastaan heijastele flaamilaista ympäristöä, vaan ne tuovat siihen oman lisänsä. Ne tulkitsevat omalla tavallaan myös paikallista ja perinteistä rakennustaidetta, jota Van Hee on uransa aikana myös itse kerryttänyt ja kehittänyt. Hänen työlleen on tunnusomaista taidokkaan hillitty luonnonmateriaalien, valon ja mittasuhteiden hallinta, minkä tuloksena on syntynyt arjen ja elämän tarpeisiin suunniteltuja hiljaisia, intiimejä tiloja.

Nobel-palkitun irlantilaisrunoilija Seamus Heaney'n runo *"Kaivamassa"* päättyy seuraaviin säkeisiin:

*"Etusormen ja peukalon välissä /
lepää kynänpätkä. /*

Minä kaivan sillä.”

(Suom. Jyrki Vainonen.)

Marie-José Van Hee piirtää aivan kuin hän olisi kaivavinaan jotakin. Hän kyntää paperia kuin arkeologi pienine kaivauslastoineen, jotta tällä tavoin pääsisi käsiksi käyttötarkoituksen, tilallisten suhteiden, paikan, liikkeen ja valon kätkeytyihin saloihin. Tyhjä paperiarkki on hänen käsissään kuin tutkittava paikka, jossa hän pääsee kaivautumaan tiedostamattoman ja tietoisien mielensä syvyyksiin samalla kun haeskelee kunkin suunnittelutyön edellyttämää synteisiä. Luonnoksista välittyy mielikuvituksen sisäinen maailma, joka muuttuu mahdollisuuksiksi sitä mukaa kun suunnittelija arvioi ja tutkiskelee mittoja ja tilallisia suhteita, kehittää vielä hieman hahmottomiakin ajatuksia ja vie ilmaisuaan kohti toteutusta. Lyijykynäluonnos edustaa nähtäväksi muotoiltua ajattelua ja ymmärrystä.

Van Heen työt ovat samalla sekä universaaleja että hyvin henkilökohtaisia. Ne ovat kauniilla tavalla hillittyjä ja alleviivaamattomia, relevantteja ja sijoillensa juurtuneita. Hänellä on poikkeuksellisen harvinaislaatuinen kyky ilmaista paikan tuntua. Huippuammattilaisen tavoin hän tuntee eri materiaalit ja osaa käyttää niitä taitavasti. Työn jälki ei ole ylisuunniteltua. Se on tarkkaan harkittua. Van Heen rakennuksissa on sellaista herkkää tilojen välistä koreografiaa, että niissä liikkumisen eri mahdollisuudet on ratkaistu huolella. Tilallinen intuitio yhdistyy seikkaperäiseen ymmärrykseen ihmisen tarpeista. Hänen suunnittelutyössään keskeistä onkin ihmisen mittaisen tilan arvostaminen.

Mitä arkkitehtuurin ja rakentamisen alan nykykäytäntöihin tulee, Marie-José Van Heen toimisto on suhteellisen pieni. Joissakin tehtävissä hän onkin yhdistänyt voimansa muiden kanssa ja toiminut osana suurempaa työryhmää.

Van Hee on myös hyvin arvostettu ja vaikutusvaltainen opettaja. Hänen ansiostaan ja työskentelynsä tuloksena on syntynyt satoja suunnitelmia ja satoja toteutettuja rakennuksia. Rauhallisen peräänantamattomalle tyylilleen uskollisena hän pystyy luomaan tunnelmia, joissa ne maailmat, joita hän muodostaa sekä rakennuksiensa että suunnittelemiensa kalusteiden avulla, asettuvat jonnekin Luis Barragánin Samuel Backettin välimaastoon.

Marie-José Van Hee loihtii tiloja, joissa ihmisen on ennen kaikkea hyvä olla. Hän osaa hallita valoa, sisäpihoja, puutarhoja, eri materiaaleja sekä pintojen rajaamia tiloja. Niiden käsittelyssä näkyy hänelle luontainen mittasuhteiden taju. Marie-José Van Hee luo rakennustaidetta.

Tuomaristo:

Yvonne Farrell, Irlanti (puheenjohtaja)

Erkko Aarti, Suomi

Sharon Johnston, Yhdysvallat

Tarja Nurmi, Suomi

Finn Williams, Ruotsi